

W. Barnett Pearce
(2007)

KOMMUNIKATION og skabelsen af sociale verdener

1. FORGRENINGSPUNKTER: ØJEBLIKKE, SOM FORANDRER VERDEN

Enhver samtale har et "efterliv" i de involveredes hukommelse og indgår i erfaringen hos dem, for hvem den fik følger.

Hvis vi er mere opmærksomme på replikskiftene i kommunikationsprocessen, så kan vi styrke vores evne til at lokalisere de forgreningspunkter, hvor vi - hvis vi handler klogt - kan ændre samtalens forløb og dermed skabe et andet "efterliv". Hvis vi er meget kloge (og en smule heldige) så kan vi forbedre vores sociale verdener.

Vi kan forestille os vores nuværende situation som en situation, hvor vi trækkes i tre forskellige retninger (bagud, fremad og opad).

Netop nu ser vi trækket bagud i alle nyhedsmediernes overskrifter. Vores sociale verdener sidder stadig fast i gamle mønstre som stridigheder om territorier, religiøse og kulturelle krige, og de alt for velkendte motiver som begær, grådighed, had, frygt og stolthed.

Trækket fremad udgår fra teknologien. Her gør man det samme som hidtil med bedre teknologi. På mange områder øges forandringernes tempo eksponentielt. En af de første virkninger af den nye teknologi er en øget kløft mellem dem, der har adgang til den, og dem, der ikke har adgang til den.

Men...Vi kan ikke løse problemer på samme måde, som vi skabte dem (som Albert Einstein har udtrykt det). Ud over at frigøre os fra trækket bagud må vi også tilføje trækket fremad noget, som fører os opad. Trækket opad består af nye idéer, institutioner og praksisser, som løfter og styrker mennesker og samfund.

Vi er fanget i et kapløb mod to magtfulde modstandere: Den ene vil fastholde os i gamle, uproduktive former for gensidige relationer. Den anden vil knytte moralen "Hvis vi kan, så må vi gøre det" til den teknologiske udviklings mekanismer og kaste os uforberedte ind i en uoverskuelig fremtid. Men jeg tror, at vi gør langt flere fremskridt "opad", end man i almindelighed tror.

Der forekommer forgreningspunkter overalt, hvor mennesker skaber betydning og indbyrdes koordinerer deres handlinger. Det bedste afsæt for at stimulere en udvikling "opad" for os selv er en skærpet evne til at afdække forgreningspunkter i kommunikationen og så handle klogt i dem.

I en krisesituation er det enhver leders opgave at hjælpe andre til at forstå, hvad der sker, forsikre dem om, at de har en kompetent ledelse, og fremlægge planer for, hvordan man vil sætte ind.

Præsident Bush fortolkede begivenhederne den 11. september 2001 som åbningen af en ny form for krig og reagerede med at love, at han ville sætte hårdt mod hårdt i en indsats, der ville føre til sejr.

Hvis præsident Bush havde været åben for et alternativ til at "tale amerikansk", hvad kunne han da have gjort? Hvor "amerikansk tale" er en perfekt opskrift på fortsættelse af den blodige konflikt, dér opsummerer følgende nogle måder, hvorpå man kan komme ud over sådanne og lignende interaktionsmønstre:

1. Opbyg en mere righoldig historie om, hvad der skete
2. Opbyg en mere systemisk beskrivelse af, hvad der skete (Kom ud over "os" og "dem" og frem til resultater, hvor alle vinder)
3. Frem en øget bevidsthed om, hvilke roller de involverede spiller i frembringelse af den verden, de lever i.
4. Skab en anden kontekst
5. Vær opmærksom på og omhyggelig med, hvilke energiformer der er på spil. Husk, at det, vi vier vores opmærksomhed, det vokser. Værdsættende energi er i almindelighed langt mere produktiv end underskuds-energi.

Hvis præsident Bush havde anlagt kommunikationsperspektivet, lært af historiske eksempler og/eller anvendt nogle af de begreber og redskaber, der præsenteres i denne bog, så ville han i det mindste have haft mulighed for at vælge blandt forskellige reaktioner.

2. OM AT ANLÆGGE KOMMUNIKATIONSPERSPEKTIVET PÅ SOCIALE VERDENER

Er man opmærksom, kan man iagttage en implicit kommunikationsteori i alt, hvad vi siger til hinanden eller gør sammen. Denne teori er betydningsfuld. Den er bestemmende for indholdet i kvaliteten af de samtaler, vi fører med hinanden, og disse samtaler har et efterliv. Da mange af sådanne samtalers efterliv ekspanderer og vikler sig ind i hinanden, præger de de sociale verdener, hvori de mennesker, som er inddraget i disse samtaler - samt du og jeg - lever.

Bogen peger på 2 opfattelser af kommunikation:

1. Transmissionsmodellen bestemmer hensigten med kommunikation som overførsel af information fra en bevidsthed til en anden eller fra et sted til et andet.
2. I socialkonstruktionsmodellen er kommunikation snarere en måde at skabe den sociale verden på - frem for en måde at tale om den på. Og denne kommunikation udøves altid sammen med andre.

Den 30. september 2005 bad Jyllands-Postens kultureddaktør Flemming Rose medlemmer af foreningen Danske Bladtegnere om at tegne Muhammed. Hans beslutning var (ifølge ham selv) en reaktion på en række begivenheder, hvor han havde iagttaget, at man bedrev selvcensur af frygt for at fremkalde vrede hos muslimer.

Hans hensigt var ikke at fornærme muslimerne eller vis dem mangel på respekt. Og det argument passer fint, hvis vi opfatter kommunikationen i henhold til transmissionsmodellen.

Vi udvikler alle på grundlag af vore livserfaringer, overvejelser og - måske - formelle uddannelse en implicit kommunikationsteori, som leder og styrer den måde, vi handler på i de situationer, vi befinder os i.

Vi har ikke udviklet et samlet sæt af svar, der beskriver alle sociale verdener. Vi har i stedet udviklet redskaber, der sætter os i stand til med nogen detailrigdom at udforske givne situationer og den rolle, vi spiller i disse situationer.

Vigtige pointer er:

- Alle skaber vi verdener, som er "komplette" eller "hele" inden for deres egne horisonter og som er strukturerede i henhold til et "bør"-system.
- Der er mange sociale verdener. Bliver vi først klar over, at der er mange sociale verdener, er det ikke særlig overraskende, at de er forskellige. Det interessante aspekt ved mangfoldigheden af sociale verdener er karakteren af deres forskellighed, og hvordan vi håndterer disse forskelligheder. Eksistensen af mangfoldige verdener byder os at tolerere, respektere og være overbærende over for dem, vi ser dyrke deres uskadelige interesser og er lykkelige på deres måde, uanset hvor uforståeligt det måtte være for os.
- Alle disse sociale verdener er skabt. De er formet af det, vi gør ved og med hinanden.
- Alle er aktør i frembringelsen af disse sociale verdener. Alle påvirker i disse sociale verdener det, der sker i kraft af deres handlinger.

3. EVNEN TIL AT ANLÆGGE KOMMUNIKATIONSPERSPEKTIVET

Paradigmer virker som arkitekturen i vores tænkemåde, som de strukturerer, der leder vore tanker, eller de underjordiske strømninger, som vi, når tanken igen dukker op til overfladen, kalder indsigt og intuition.

Paradigmet i en kultur består af myter eller historier, som alle kender. I en organisation kan paradigmet være historien om grundlæggerne eller et velovervejede "mission statement".

Konsulenter arbejder med forskellige paradigmer. Nogle arbejder som "eksperter". Andre konsulenter beskæftiger sig med "processer".

Det er forfatterens opfattelse, at vi alle fra tid til anden bør tænke over det paradigme, vi anvender i vores arbejde. Altså: Hvilket paradigme skal vi have, når det drejer sig om at handle klogt i sociale verdener, som vi opfatter som hele, mangfoldige og skabte verdener, der til stadighed genskabes gennem sociale interaktioner, og hvori vi selv er aktører?

4. KOMMUNIKATIONSPROCESSEN: HANDLINGSKOORDINATION OM BETYDNINGSSKABELSE

De første kapitler udgør en argumentation for, at vi kan opnå visse goder, hvis vi anlægger kommunikationsperspektivet. Men hvad vil vi se, hvis vi ser på kommunikationen frem for gennem kommunikationen?

Ludwig Wittgenstein siger, at "Mit sprogs grænser er min verdens grænser"

Kapitlet tilbyder et specifikt sprog for begrebsliggørelse af og deltagelse i kommunikationsprocessen. Pearce kalder det for "Koordineret Mestring af Mening - eller CMM.

Vores handlinger i et givet øjeblik kan ses som forsøg på at koordinere familie, profession, religion, idrætsklub, venskaber m.m. Vi udfordrer ofte vores plads de forskellige grupper, vi indgår i. Vi forsøger undertiden at omdefinere vores gruppes betydning, grænser eller standardiserede praksisser. Koordination er - når det drejer sig om mennesker - ikke blot et spørgsmål om at "passe ind" eller være "føjelig". Det er mere komplekst end som så.

Koordination er en kompleks proces, som kræver et rigt sæt værktøjer - og at der er en frugtbar indfaldsvinkel til forståelse af kommunikation.

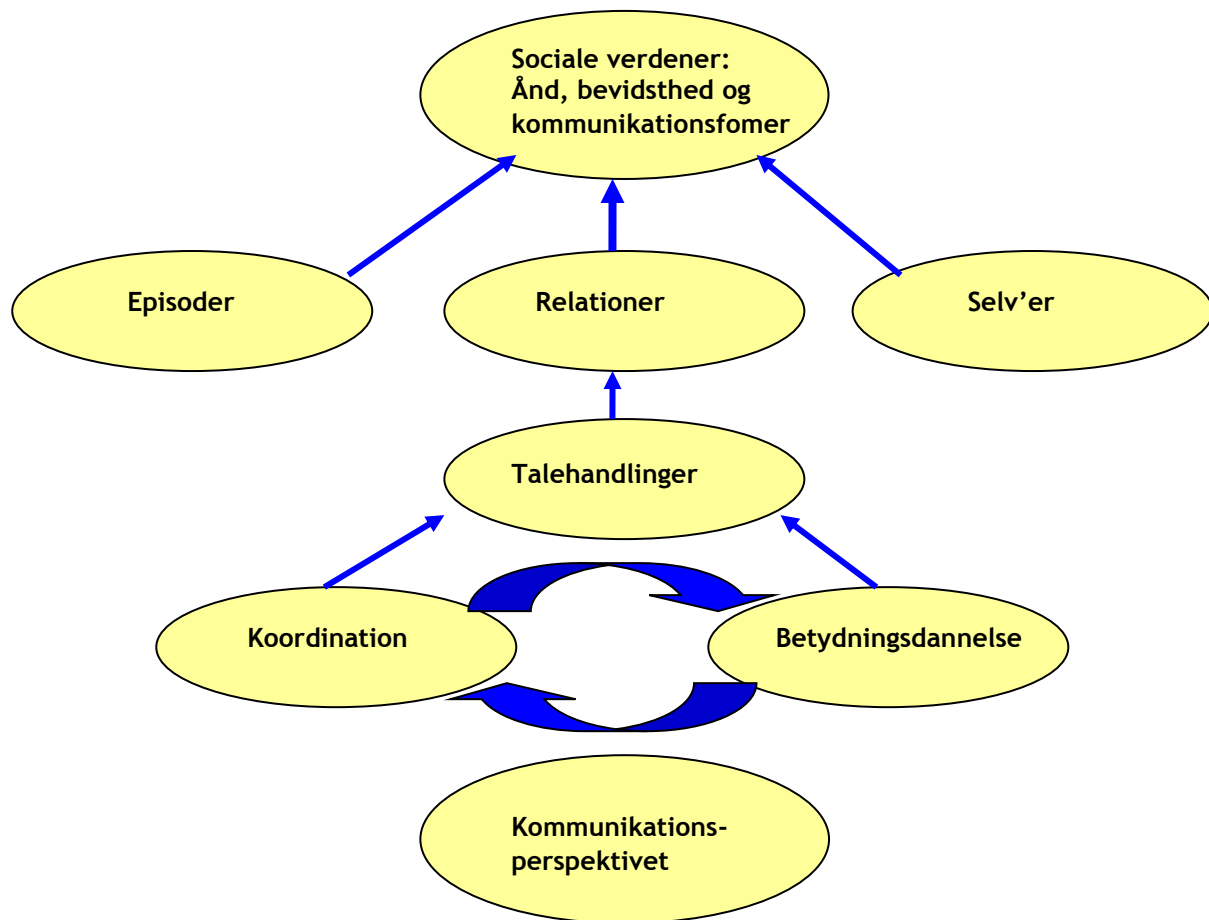
Kommunikationsprocessen har to sider, som begge er væsentlige: (1) handlingskoordination og (2) betydningsdannelse. Vi må se dem som sammenhængende, for der kan ikke være nogen betydning uden handling, og ingen handling uden betydning. Men de kan differentieres, og gør vi det, kan det undertiden hjælpe os til at lokalisere forgreningspunkter og til at træffe afgørelser om, hvordan vi skal handle i dem.

Mennesker kan ikke leve med kendsgerninger alene, og ligegyldigt hvilket sprog, vi lærer, så rummer det allerede en social verden. At danne en sætning er at konstituere en virkelighed. At sætte 2 sætninger sammen er at skabe en verden. Hvis vi vil forstå vore sociale verdener, kan vi vælge mellem at gå 2 veje: Den ene er at søge efter meningernes kompleksitet i konkrete situationer. Den anden gå ud på at komme bagved og ned under kendsgerningernes betydning. CMM vælger helhjertet den første tilgang.

Når vi arbejder med redskaber, der er baseret på kommunikationsperspektivet, må vi tage højde for den erfaring, der udspringer af, at mennesket er underlagt kulturen. Nogle gange lever vi vores historier - andre gange er det vores historier, der lever os!

Hvis vi kan udvikle redskaber og begreber, som kan tydeliggøre sprækker og åbninger i vores kulturer og øge vores bevidsthed om mysteriet, vil de hjælpe os til at finde forgreningspunkter og til at handle klogt i disse punkter.

Figuren på næste side er et forsøg på at samle hele bogens argument i et diagram. Figuren skal læses nedfra og op. Den begynder med anlæggelsen af kommunikationsperspektivet.

5. MAN HANDLER I KOMMUNIKATION: TALEHANDLINGER

Når vi anlægger kommunikationsperspektivet spørger vi: "Hvad gør vi i vores kommunikation?". "Hvordan gør vi det?" og "Hvordan kan vi gøre det bedre?"

Termen "talehandlinger" henviser til en klasse af meget velkendte ting som løfter, trusler, fornærmelser, spekulationer, gætterier og komplimenter.

Er det muligt for os at udvikle en evne til at ændre vores livskvalitet gennem opmærksomhed på talehandlinger? Ja, det tror Pearce, at det er! For det først ekan vi forandre forskellige situationer, sådan at der fremkommer en anden opfattelse af, hvilke talehandlinger, der er ønskelige. For det andet kan vi forhindre eller yde modstand mod udøvelse af uønskede talehandlinger. Og for det tredje kan vi fremme udøvelsen af ønskværdige talehandlinger.

I den sociale verden er vi ikke kun iagttagere. Vi er deltagere og aktører i dannelsen af de sociale verdener, vi skaber. Vi må vide, hvilken talehandling, vi udøver - og hvordan vi gør det.

Talehandlinger er for komplicerede til, at man kan proppe dem ind i en simpel liste. Antropologen Michelle Rosaldo hævder, at forskellige kulturers sociale verdener har talehandlinger, som ikke er kendt i andre kulturer. Man kan desuden sige, at udøvelsen af en talehandling bølger frem og tilbage og udvikler sig i takt med det koordinerende handlingsmønster.

I dagliglivet har ord ikke i sig selv en betydning - de har en brug - og det er udelukkende en brug i en kontekst. Man kan bedst opfatte dem - ikke som har de en allerede fastlagt betydning - men som midler, som et værktøj eller redskaber.

Enhver udøvelse af en talehandling involverer 4 ting - nemlig:

1. Konversationelt implikatur. = Hvad er det, man gør i kraft af det, man siger. Vi må her skelne mellem det, der siges, og det, der gøres på ethvert trin i en samtale.
2. Den konversationelle triplet. = Hvad er det her svar på? Spørgsmålet om, hvilken talehandling, der blev udøvet, afhænger af dens relationer til forudgående og efterfølgende handlinger. Det er ikke nødvendigvis indlysende, hvilken replik, der er "den første" og hvilken der er "den anden".
3. Logisk kraft. = Hvad kan/skal/bør jeg gøre? Enhver talehandling, som udøves af andre, fremkalder en reaktion hos os.
4. For-fortælling. = Hvad vil være den klogeste handlingskurs? I organisationer er historiefortællingen det foretrukne middel til at skabe mening i de menneskelige relationer. Når man skal træffe en beslutning, genfortælles de gamle historier, og de sammenholdes med den strøm af historier, der er under stadig udvikling.

Hvordan kan vi så skabe bedre sociale verdener?

- Skab en anden situation med et anderledes forhold mellem talehandlingene. En af de måder, hvorpå man kan forbedre sin sociale verden, er at flytte til et andet sted, hvor der er en højere andel af venlige talehandlinger, som man kunne ønske at have del i. En anden strategi er at forandre det sted, hvor man nu er, på en sådan måde, at andelen af venlige talehandlinger, man ønsker, vil øges.
- Om at modstå eller forhindre uønskede talehandlinger. Kan man forberede mødet på en sådan måde, at den "første" replik i den konversationelle triplet tager fat i modstriden og transformerer den til samarbejde eller samvirke? Afgjort! Jo...nogle gange. Det handler om at "kaste aben" tilbage på en måde, så man i AIKIDO-stil får brugt den andens energi på en konstruktiv og samskabende måde.
- Om at fremme ønskværdige talehandlinger. Med god planlægning og hårdt arbejde kan man gøre det muligt for folk at indgå i talehandlinger, som de normalt ikke er villige til eller er ude af stand til at udøve - i det mindste i nærværelse af andre mødedeltagere.

6. EPISODER OG KOMMUNIKATIONSFORMER

Hvis vi tager kommunikationsperspektivet alvorligt, så stiller vi spørgsmål som "hvad er det, vi gør sammen, når vi kommunikerer?" og "hvordan gør vi det?"

Episoder er en sekvens af talehandlinger, der har en begyndelse og en slutning, og som hænger sammen som en historie. En episode kan fx være at spise middag med nogle venner; en årlig helbredsundersøgelse eller en MUS-samtale med en ansat.

Hvis vi vil leve i bedre sociale verdener, så må vi selv skabe dem. Hvordan kan vi skabe episoder, som er til vores eget bedste?

På grundlag af, hvad vi ved, og hvad vi vælger at fokusere på, så kan vi se et hvilket som helst moment i vores sociale verdener som del af flere episoder.

Til hjælp for forståelsen af, hvordan vi kan give mening til vores sociale verdener, foreslår Pearce 4 begreber: (1) rammesætning, (2) punktuation, (3) plotdannelse og (4) kontekstualisering.

- Ad. 1. Rammesætning. Rammer gør det, der ellers er et meningsløst aspekt ved en situation, til noget, der er meningsfuldt, idet de ordner det i en struktur, som giver mening. Vi opfatter aldrig vores sociale verdener, som de er. Der er altid tale om en udvælgelsesproces. Vi splitter tingene op og sætter dem sammen igen. I en ny ramme.
- Ad. 2. Punktuation. Punktuation er en særlig form for rammesætning, som indebærer, at vi fastlægger, hvor en episode starter og hvor den slutter. Episodens historie ville være en helt anden, hvis vi punktuerede anderledes - valgte et andet start- og sluttidspunkt. De, der sker, afhænger altså af, hvad man vælger som begyndelse og slutning.
- Ad. 3. Plotdannelse. "Hvilken historie kan du fortælle om det?" - er et spørgsmål, der ofte forekommer i CMM's praksistradition. Dette spørgsmål beror på den antagelse, at uanset hvordan den anden oplever en del af den sociale verden, så er det en historie. Det er en historie, og det er denne persons historie. Spørgsmålet henleder opmærksomheden på den narrative plotdannelse, som den anden frembringer.
- Ad. 4. Kontekstualisering. CMM's hierarki-model giver os en metode til at få greb om den kendsgerning, at vi aldrig blot mener én ting på et givet tidspunkt i vores handlingsforløb. Kommunikation foregår på forskellige abstraktionsniveauer, således at de højere niveauer modificerer betydningen på de lavere niveauer.

Alle budskaber har både et indhold og en relationel betydning, således at de relationelle betydninger tilvejebringer en kontekst for indholdet. Betydningen af den enkelte talehandling er delvist bestemt af dens relationer til de talehandlinger, der kommer før og efter. Men den enkelte talehandling er også delvist bestemt af den episode, man oplever, den indgår i.

Hvis vi er tilstrækkelig bevidste om vores kontekstualiseringsmønstre, kan vi styre vores betydningsdannelse. Det kan undertiden indebære, at vi med fuldt overlæg undlader at svare på indholdet i det, en anden siger, fordi det er vigtigere at fastholde en bestemt definition af episoden.

Episoder dannes ikke blot ved, at man opfatter dem på særlige måder. De må virkeliggøres gennem koordinerede handlinger. Episodearbejde beskæftiger sig med, hvad man gør for at sikre, at den ønskede episode finder sted.

Mange episoder er nøje planlagt (tænk fx på kirkelige handlinger). Andre episoder har en overordnet planlægning, mens deltagerne har et vist spillerum med hensyn til, hvordan de virkeliggøres (fx sportsbegivenheder). Mere almindeligt er almene aftaler om den ønskede episode og en betragtelig frihed med hensyn til, hvordan den fremkaldes.

Improviserede episoder fremkommer, når vi har det ene øje fæstet på de emergerende handlingssekvenser og det andet på den episode, vi skaber.

CMM har udviklet tre begreber til forståelse af den raffinering, der finder sted i denne proces: (1) emergente interaktionslogikker, (2) slangemodellen og (3) logisk kraft.

1. Emergente interaktionslogikker. Den emergerende interaktionslogik handler om, at den ene talehandling fremkalder den næste, som igen fremkalder den næste - og efter 3 til 4 trin er episodens deltager involveret i handlinger, som ingen havde forventet. Dygtig improvisation forudsætter kreativitet i en struktur.
2. Slangemodellen. Den emergerende interaktionslogik udvikles af frem-og-tilbage-processer i deltagerens replikudveksling.

3. Logisk kraft. Logisk kraft forbinder ikke blot handlingssekvenser i en episode i en horisontal dimension. En forbinder også kontekster og kontekstualiserede fænomener i en vertikal dimension.

Episoder danner klynger med andre episoder, som ligner dem. Kommunikationsformer er en almen kategoribetegnelse for klynger af episoder, som har en stærk familielighed. Kommunikationsformer er ikke neutrale - de hæmmer og fremmer det, der foregår i dem.

Hvis vi er bevidste om, at de episoder, vi deltager i, indgår i større klynger, og at klynger ikke er velgørende, så har vi taget de første skridt til en bedre forståelse af vores sociale verdener og de første skridt ti at udvikle evnen til at skabe disse verdener.

Alle - selv de, der bidrager til at skabe forfærdelige vilkår - gør det, de mener, at de bør eller må gøre. Det hjælper os altså ikke at opfatte de mennesker, der gør os ondt, som onde mennesker. Det er meget mere fremmede at ændre den logiske kraft, som får dem til at tro, at de må gøre det, de gør!

7. SELV OG BEVIDSTHED

De fleste af de fænomener og genstande, som forekommer i vores sociale verdener, kalder ikke sig selv "jeg" og kan ikke genkende sig selv i et spejl. Men nogle af de entiteter, som forekommer i vores sociale verdener kan gøre dette og mere til. De forekomster, der kan gøre dette er hvad Pearce kalder for "selver".

Selvet skabes i kommunikationsprocesser.

Vygotsky fokuserede på børns udvikling, og han beskrev en proces, hvor barnet hvert øjeblik har en "zone for nærmeste udvikling" (ZNU). Men udvikling er ikke blot en funktion af tilstedeværelsen af en voksen hjælper. Forskere, som studerer børns udvikling, har bemærket, at der synes at forekomme en biologisk "parathed" til at lære visse ting.

"Multifreni" - det har have mange selver, handler om

- Et mylder af krav - en desorientering med hensyn til, hvad der er godt og vigtigt
- Øget utilstrækkelighed - en følelse af ikke at kunne leve op til visse standarder og
- Vigende rationalitet - ikke at kunne henholde sig til fornuften, fordi der er så mange fornufter i spil.

Selvet udvikles med tiden og det er en udvikling, der i almindelighed går fra det enkle og udifferentierede mod mere komplekse former.

Bevidstheden udvikler sig. Det drejer sig om evnen til at se ud over ens egne anskuelser, om at kunne fastholde modstridende tanker uden stress, om at kunne adskille forståelsen af andres synspunkter fra det at være enig med dem eller ej, og om at anerkende, at der også er noget hinsides grænserne for ens egen opfattelses- og erkendelsesevne.

Vi udvikler os ifølge Kegan gennem en række faser:

1. Fra en position i den tidlige barndom, hvor der absolut ikke er nogen skelnen mellem subjekt og objekt overhovedet, fordi barnets viden helt igennem er subjektiv
2. Det socialiserede selv, hvor vi bliver "medlem af stammen"
3. det selv-forfattede selv, hvor vi bliver forfattere af en virkelighed, som vi så er tro over for. Vi vælger, hvad der er værdifuldt for os
4. Det selvtransformerende selv, hvor vi bliver klar over grænserne for selv-bemyndigelsen og svagheden ved vort eget indre system.
5. til en tilstand, hvor selvet fuldt ud identificeres med verden - en anerkendelse af universets enhed.

Der er en gensidig relation mellem kommunikationsmønstre og "selver". Vi bliver i en vis udstrækning det selv, vi er, på grund af de kommunikationsformer, vi indgår i. Og de kommunikationsformer, vi til dels er ansvarlige for at frembringe, formes af det selv, vi er blevet.

Selvet skabes i kommunikationsprocesser, og når det først er dannet, er det en del af disse processer. I lighed med "episoder" kan selvet betragtes som en måde, hvorpå vi gør særlige aspekter af vores sociale verdener til mærkbare entiteter, og hvorpå selvet præger og begrænser den måde, vi kommunikerer på.

8. RELATIONER OG ÅND

I den udstrækning, det er muligt at adskille episode, selv og relation, kan man sige, at vores livkvalitet mest umiddelbart er en funktion af vores relationer.

Mennesker er forbundet på mange måder: Vores gener forbinder os. Sproget forbinder os. Vi er også forbundet i kraft af, at vi bor sammen på en begrænset planet.

Men indgår vi også i relationer? Hvis det er tilfældet, så er det fordi, vi har skabt disse relationer. Vi kan udvikle vores relationer på en sådan måde, at vores handlinger sammen flyder gnidningsløst eller kolliderer voldsomt.

At man udspiller episoder sammen synes at være en nødvendig - men ikke tilstrækkelig - betingelse for at udvikle en relation.

Når de først er dannet, så styrer og leder relationer vores måde at kommunikere på. De fungerer bl.a. som de kontekster, hvori og på grundlag af hvilke, vi handler.

Når 2 mennesker begynder at komme sammen, er det sandsynligvis episoden (det, der sker, når de er sammen), der er konteksten for deres relation. Efter en række samvær, som er gået godt, sker der et skift i kontekstualiseringsmønstret. Det er nu relationen, der er højeste kontekst.

Udviklingen af ånd sker ifølge Pearce på samme måde som udviklingen af kommunikationsformer og bevidsthed. En af de mest spændende forsøg på at opbygge en model for udviklingen af ånd (eller det, som "Spiral dynamics" kalder værdisystemer) er en opstilling af 7 niveauer, som hver især er baseret på en tankestruktur. Værdisystemerne genspejler de vilkår, vi er konfronteret med i vores liv. Hvis forholdene forværres, kan vi vende tilbage til et tidligere værdisystem for at søge at løse problemerne.

I dialogisk kommunikation giver det god mening at sige: "Vi er uenige? Pragtfuldt! Hvordan er du kommet frem til dit standpunkt?" Men det er bare ikke den måde, vi normalt behandler uenigheder på i vores personlige og professionelle liv.

Anlægger vi kommunikationsperspektivet, tror jeg, at det i højere grad vil være den kommunikationsform, hvori vi håndterer vores forskelligheder, end de standpunkter, vi indtager, eller spørgsmålet om, hvem der vinder, som vil forme udviklingen af vores sociale verdener.

Dialogisk kommunikation er det mest radikale alternativ til Afgør-Fremfør-Forsvar-modellen. I dialog drejer det sig om at lytte, stille spørgsmål, forstå, forklare og finde veje til at komme fremad sammen. Uenigheder og forskelligheder opfattes som anledninger til gensidig læring - ikke til en intellektuel boksekamp.

Hensigten med CMM som socialteori er at fremhjelpe udviklingen af bedre verdener ved at bidrage med redskaber og begreber til analyse af kommunikationsprocessen. Hensigten er at hjælpe os til at forstå og handle forstandigt i den sociale verden - og dermed gøre den bedre ☺

Efterskrift:

Man kan også se på CMM som en rulletrappe, hvor trinene hele tiden kan rulle frem og tilbage - og på den måde vil det i forskellige situationer være forskellige trin, der er øverste kontekst. Den måde at se på CMM på gør det nemt at analysere og forstå kommunikation i forskellige situationer.

